

(0) Η δύναμη του ερειπίου

Μεγάλωσα στο πατρικό μου σπίτι παρέα με ένα φάντασμα. Το φάντασμα αυτό καμία σχέση δεν είχε με τους φρικαλέους σκελετούς των παραμυθιών που διηγούνται μαυροφορεμένες γριές, αυτούς που βγαίνουν τη νύχτα από τους τάφους και μας κυνηγάνε, ούτε με λοξές νεράιδες που μας παίρνουν τη φωνή άμα τις παραπλησιάσουμε. Ήταν κάτι πολύ γήινο και στιβαρό. Ένας επιβλητικός πέτρινος πύργος μέσα σε ένα πυκνό δάσος από έλατα, με πολεμίστρες και δυνατότητα άμυνας –ρίψης καυτού λαδιού στους πολιορκητές–, μόνο που δεν είχε πια υλική υπόσταση, τον είχαν κάψει τα ναζιστικά στρατεύματα Κατοχής στην Ελλάδα στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, μαζί με αναρίθμητα άλλα κτίρια στην Πίνδο και αλλού, καταστρέφοντας έτσι τα αποτυπώματα ενός μακραίωνου, παρελθόντος μεν, αλλά ακόμα ζωντανού πολιτισμού των βουνών.

Ευτυχώς είχαν σωθεί φωτογραφίες που τραβήχτηκαν την εποχή πριν από την πυρπόληση. Μία από αυτές ήταν τοποθετημένη στην τραπεζαρία του σπιτιού μας, όχι σαν τα κεφάλια των θηραμάτων που αναρτούν οι κυνηγοί στους τοίχους των σπιτιών τους, ούτε σαν τις πένθιμες εικόνες χαμένων συγγενών μας, μα σαν κάτι αέρινο και φωτεινό. Μια πύλη, ένα πέρασμα σε έναν διαφορετικό, γοητευτικό κόσμο, κάτι που πρόσθετε μια ευρυχωρία στον ψυχοδιανοητικό χώρο, τον δικό μου και των δικών μου.

Το καλοκαίρι που παραθερίζαμε οικογενειακά στον τόπο όπου άλλοτε έστεκε αυτό το κτίσμα, η ασπρόμαυρη φωτογραφία αποκτούσε ζωντανά χρώματα στο μυαλό μου, καθώς κάναμε με τον πατέρα μου βόλτα στα ερείπια αυτού, αλλά και των άλλων γειτονικών χαλασμάτων. Το πνεύμα που μου μεταδιδόταν δεν είχε ούτε σκιά οργής, θλίψης ή μνησικακίας. Ανέπνεα, μαζί με τον καθαρό αέρα του προαιώνιου δάσους που μας περιτριγύριζε, μια αίσθηση γενεαλογικού βάθους – «δεν είμαστε μόνοι μας και δεν ερχόμαστε από το πουθενά»–, όπως επίσης και μια αίσθηση υψηλού φρονήματος όταν κατεβαίναμε να βρεθούμε με τους άλλους παραθεριστές, που και τα δικά τους σπίτια είχαν καταστραφεί, μα παρ' όλα αυτά απολάμβαναν τώρα τους καρπούς ενός νέου ξεκινήματος. «Τα σπίτια κι αν μας κάψουν, άλλα φτιάχνουμε», λέει ένα πολύ παλιό δημοτικό τραγούδι της περιοχής, καθώς αυτή είχε καεί και ξανακαεί την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης, αλλά και μεταγενέστερα.

Οι ιστορίες του ερειπίου δεν είχαν να κάνουν μόνο με νίκες, μα και με τη διαχείριση της ήττας, ή έστω της υποχώρησης, όταν η νίκη δεν ήταν δυνατή: κάτω από τον επιβλητικό πύργο είχε σκαφ-

τεί ένα υπόγειο πέρασμα που οδηγούσε βαθιά μέσα στο δάσος, σε περίπτωση που η πολιορκία κράταγε πολύ και οι προμήθειες τελειώνανε.

Το κοίτασμα αυτής της συναναστροφής αποδείχθηκε πολυδιάστατο και ανεξάντλητο· ο κόσμος είναι κάτι πολύ μεγαλύτερο και βαθύτερο από την όποια καθημερινότητα της ύπαρξής μας. Και ασχέτως αν στο πατρικό μου, όπως και στα σπίτια όλων των συνανθρώπων μας, η έμφαση ήταν οπωσδήποτε στις τρέχουσες υποθέσεις, η επίγνωση της ύπαρξης αλλά και της ακτινοβολίας αυτού του κοιτάσματος έδινε μια άλλη διάσταση στη θεώρηση των πραγμάτων.

Αυτή είναι η επαφή που έχτισε το κίνητρο για τη μετέπειτα πολλαπλή συναναστροφή μου με τον κόσμο των ερειπίων, αυτών των φωτεινών φαντασμάτων άλλων εποχών. Με αυτή την έννοια το βιβλίο *Ο πολιτισμός των φαντασμάτων* χρωστάει πολλά σ' αυτή την επαφή και ακριβώς γι' αυτό, ως αντίδωρο, κάνει ό,τι μπορεί για να την αναδείξει.

~.~